

Energibranschens ARBETSMILJÖ

Prevent

Prevent förmedlar kunskap om hur man genom ett hälsofrämjande arbetsmiljöarbete kan skapa framgångsrika företag där alla är säkra och mår bra. Prevent vill inspirera och stödja arbetsplatsernas arbetsmiljöarbete. Det gör vi genom att

- informera om arbetsmiljöfrågor
- utbilda och genomföra seminarier runt om i landet
- ta fram enkla och användbara produkter och metoder.

Prevent är en ideell organisation som ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK, det vill säga arbetsgivare och fack tillsammans.

Besök www.prevent.se – kunskaper för en bättre arbetsdag!

© 2025	Prevent Arbetsmiljö i samverkan mellan Svenskt Näringsliv, LO och PTK
Upplaga	2
Projektledning	Prevent
Text	Prevent
Foto	Creative Commons
Grafisk form	Graphera
Telefon	08-402 02 00
E-post	kundservice@prevent.se
Webb	www.prevent.se
Art nr	466N

prevent

ARBETSMILJÖ I SAMVERKAN
SVENSKT NÄRINGS LIV, LO & PTK

Innehåll

Inledning	4
Om energibranschen	5
Introduktion till arbetsmiljölagen och systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM	6
Du kan påverka din arbetsmiljö	6
Vilka lagar och regler styr?	6
Vem gör vad i arbetsmiljöarbetet?	8
Bra arbetsmiljö bygger på samverkan	9
Viktigt att veta om ansvar i arbetsmiljöarbetet	9
En arbetsmiljöfrågas väg	11
Vad är systematiskt arbetsmiljöarbete?	12
SAM i tio steg	13
Riskbedömning	14
1. Undersöka arbetsmiljön	14
2. Riskbedöma	15
3. Åtgärda och ta fram handlingsplan	17
4. Kontrollera, följa upp och utvärdera åtgärder	17
Arbetsmiljön i energibranschen	22
Produktion, distribution och underhåll dygnet runt	22
Säkerhetskultur	22
Vanliga risker i branschen	25
Systematiskt arbetsmiljöarbete i praktiken	34
1. Arbetsmiljöpolicy	35
2. Uppgiftsfördelning	35
3. Kunskaper	35
4. Undersökning av arbetsförhållandena	35
5. Riskbedömning	37
6. Åtgärda risker och gör en handlingsplan	37
7. Följa upp och utvärdera	37
Läs mer	39

Inledning

Energibranschens arbetsmiljö är ett branschanpassat komplement till Prevents övriga material om bättre arbetsmiljö (*Handbok Bättre arbetsmiljö*) och systematiskt arbetsmiljöarbete (*Handbok Systematiskt arbetsmiljöarbete*). Materialet kan med fördel användas vid branschanpassade BAM-utbildningar.

Syftet är att öka kunskapen om hur vi tillsammans i samverkan kan skapa en bra arbetsmiljö genom att förebygga risker och känna igen vad som är friskfaktorer och riskfaktorer. Med ökad kunskap kan vi bättre förstå hur vi alla bidrar till att skapa vår gemensamma arbetsmiljö. En bra arbetsmiljö är också en förutsättning för att energibranschen ska bli en ännu säkrare bransch för alla anställda. Du bidrar till att göra både din egen och dina kollegors arbetsmiljö säkrare genom att ta del av innehållet i detta material.

Materialet innehåller både fakta om arbetsmiljö, regler, roller och arbetsätt – och exempel på systematiskt arbetsmiljöarbete i praktiken. Innehållet utgår från de arbetsförhållanden som råder inom energibranschen och de särskilda risker och förutsättningar som finns på olika arbetsplatser.

Om energibranschen

Den svenska energibranschen producerar och distribuerar energi. Elproduktionen kommer framför allt från kärnkraft och vattenkraft, men även från till exempel kraftvärme, vindkraft och kondenskraft. Via stamnät, regionnät och lokalnät distribueras och säljs energin till hushåll, företag och industrier, både i Sverige och i övriga Europa. Branschen producerar och distribuerar även fjärrvärme och kyla och bygger och underhåller produktions- och distributionsanläggningar. Kontinuerligt pågår utveckling av befintliga och nya energislag liksom förnyelse och effektivisering av både produktionsanläggningar och elnät. Fokus på energieffektivisering, miljö och minskade koldioxidutsläpp är stort.

Idag står ett fåtal stora elproducenter för huvuddelen av produktionen. Men det tillkommer även nya aktörer i branschen, både svenska och utländska. Näten ägs av många olika aktörer – stamnätet ägs av statliga Svenska Kraftnät, regionnäten oftast av de stora distributionsbolagen och lokalnäten kan ägas av kommunala och statliga bolag eller av privata företag.

Introduktion till arbetsmiljölagen och systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM

Du kan påverka din arbetsmiljö

Det här materialet handlar om din arbetsmiljö. Arbete ska bidra till stimulans och utveckling och ingen ska behöva bli sjuk eller skadad av sitt arbete. Trots det inträffar tillbud och olyckor. Den goda nyheten är att arbetsmiljön går att påverka. Men det innebär också att vi alla har en skyldighet och ett ansvar att bidra till en god arbetsmiljö. Arbetsmiljö handlar om samspelet mellan människa, teknik och organisation. Det är viktigt att alltid ha dessa tre perspektiv med i arbetsmiljöarbetet

Vilka lagar och regler styr?

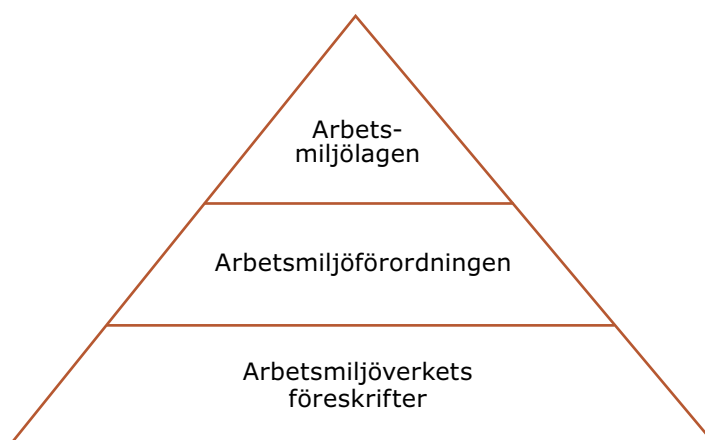
Arbetsmiljöverket är den myndighet som tar fram regler och riktlinjer och som ska se till att lagar om arbetsmiljö och arbetstid följs. Arbetsmiljöverket ska genom sin verksamhet bidra till att minska riskerna för ohälsa och olycksfall i arbetslivet och förbättra arbetsmiljön ur ett helhetsperspektiv. Det innebär att man tittar på såväl den fysiska som den sociala och organisatoriska arbetsmiljön. Vid brott mot vissa av Arbetsmiljöverkets föreskrifter kan arbetsgivaren exempelvis utdömas att betala sanktionsavgift.

Hur arbetsmiljön ska hanteras finns beskrivet i arbetsmiljölagen. I lagen står det att arbetsgivaren ska vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet. Det förebyggande arbetet regleras i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om SAM – systematiskt arbetsmiljöarbete.

I föreskrifterna definieras SAM som arbetsgivarens arbete med att organisera, genomföra och följa upp sitt arbetsmiljöarbete på ett sådant sätt att ohälsa och olycksfall förebyggs och en tillfredsställande arbetsmiljö uppnås.

SAM är ett strukturerat arbetssätt som – rätt använt – leder till en bättre arbetsmiljö och förebygger att anställda skadas eller mår dåligt i sitt arbete.

Elsäkerhetsverket är en annan viktig reglerande myndighet som påverkar energibranschens arbete. Elsäkerhetsverket utför tillsyn och utfärdar föreskrifter som rör elarbete, elektriskt material och elanläggningar.

EBR är ett samarbete mellan elnätsföretagen inom ramen för Energiföretagen Sveriges verksamhet. EBR utvecklar och utfärdar rekommendationer och ansvarar för branschens elsäkerhetsanvisningar (ESA). Branschens kollektivavtal innehåller regler om arbetsmiljö och arbetstider.

Många företag har också certifierat sitt arbetsmiljöarbete via ett oberoende certifieringsorgan.

Vem gör vad i arbetsmiljöarbetet?

Arbetsgivaren har huvudansvaret för arbetsmiljön och ska vidta de åtgärder som behövs för att arbetstagaren inte ska utsättas för ohälsa eller olycksfall. I ansvaret ligger även att tillse att det finns rutiner för arbetsplatsinriktad rehabilitering. Arbetsgivaren kan antingen vara en fysisk eller en juridisk person. Arbetsgivarens arbetsmiljöansvar omfattar alla som är anställda i verksamheten och även de som hyrts in för att utföra arbete för arbetsgivarens räkning. Den närmare innebörden av arbetsgivarens arbetsmiljöansvar kommer till uttryck i lagar och föreskrifter. Arbetsmiljöarbetet ska bedrivas i samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Skyddsombudet (kan även kallas arbetsmiljöombud) utses av facklig organisation och företräder sina arbetskamrater i frågor som rör arbetsmiljön, exempelvis vid skyddsronder. Ett skyddsombud har rätt att vara med när förändringar planeras i verksamheten och rätt att ta del av handlingar som rör arbetsmiljön. Finns det flera skyddsombud på arbetsplatsen ska ett av dem utses till huvudskyddsombud, med uppgift att samordna skyddsombudens arbete.

Regionala skyddsombud utses av facklig organisation och är främst till hjälp för företag som inte har lokala skyddsombud. Regionala skyddsombud har bara tillträde till arbetsplatser där det finns minst en medlem och där det inte finns någon skyddskommitté. De regionala skyddsombuden har samma uppgifter och befogenheter som övriga skyddsombud.

Skyddskommitté (kan även kallas arbetsmiljökommitté) ska finnas på arbetsplatser med minst 50 anställda (kan även finnas på arbetsplatser med färre anställda). Skyddskommittén är ett forum för samverkan och här ska representanter för företagsledning och skyddsombud/huvudskyddsombud ingå. Arbetsgivaren samverkar löpande med skyddsombud även om skyddskommitté finns. Saknas skyddskommitté samverkar arbetsgivaren direkt med skyddsombudet.

Arbetstagarna har ansvar för att aktivt delta i arbetsmiljöarbetet, både genom att rapportera fel och brister och komma med förslag till förbättringar. Alla arbetstagare är skyldiga att använda föreskrivna skyddsanordningar och personlig skyddsutrustning och att följa regler, policyer och arbetsrutiner som arbetsgivaren utfärdat.

Företagshälsovården är arbetsgivarens expertresurs inom arbetsmiljö och rehabilitering och kan bistå med exempelvis arbetsmiljöingenjör, medicinska kontroller eller genom att utföra olika yrkeshygieniska mätningar. Företagshälsovården är en bra hjälp framför allt när det gäller att arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Till företagshälsovårdens arbetsuppgifter hör att kunna identifiera och beskriva sambanden mellan arbetsmiljö, organisation, produktivitet och hälsa.

Bra arbetsmiljö bygger på samverkan

Arbetsgivaren har det yttersta ansvaret och ska se till att det finns rutiner, instruktioner och ett systematiskt arbetssätt för att skapa en trygg och säker arbetsplats. Men det räcker inte med rutiner och rollfördelning för att skapa en bra arbetsmiljö – arbetsmiljöarbetet ska också ske i samverkan på arbetsplatsen.

Samverkan innebär att arbetsgivaren och arbetstagarna ska hjälpas åt att lösa saker som uppkommer löpande i det dagliga arbetet. Det kan vara risker som identifieras eller idéer som gör arbetsuppgifter säkrare eller effektivare. Samverkan ska ske kontinuerligt och båda parter har rätt att ta initiativ till samtal och möten. Forum för samverkan är till exempel arbetsplatsträffar, medarbetarsamtal och skyddsronder.

Skyddsombudet är arbetstagarnas valda ombud i arbetsmiljöfrågor. Varje arbetstagare har ett eget ansvar att aktivt bidra till arbetsmiljöarbetet och genomföra de åtgärder som behövs för att få en säker arbetsmiljö. Arbetsplatsens klimat behöver också vara öppet och tillåtande för att skapa en bra säkerhetskultur i företaget. Genom att ha fokus på vad som hänt och inte på att hitta syndabockar skapas en atmosfär där arbetstagare vågar lyfta risker och problem. Då kan också nya risker och problem förebyggas.

Viktigt att veta om ansvar i arbetsmiljöarbetet

Samordningsansvar

När flera entreprenörer finns på plats på en anläggning kan risken för olyckor öka. Det ”normala” arbetsgivaransvaret för arbetsmiljön behöver därför kompletteras och samordnas på arbetsställen där flera arbetsgivare eller företag bedriver verksamhet samtidigt.

Vem är ansvarig?

Ansvar för samordningen på ett fast driftsställe ligger enligt arbetsmiljölagen i första hand på den som ”råder över” driftsstället. Den som råder över driftsstället är normalt den som ytterst ansvarar för verksamheten på platsen, till exempel ägaren eller entreprenören.

För att jobba säkert ska därför den som råder över arbetsstället och underentreprenören samarbeta i arbetsmiljöfrågor och en samordningsansvarig ska utses. Den som råder över arbetsstället ska informera entreprenören om de risker som finns på anläggningen och gå igenom de rutiner som gäller. Företaget ska också se till att de skydd och skyddsanordningar som

behövs finns på plats. Den som råder över arbetsstället ska se till att de fasta anordningar som finns på arbetsstället, som till exempel hissar och traverser, är väl underhållna så att ingen som arbetar där utsätts för risk för ohälsa eller olycksfall. Ansvaret gäller alltså i relation till alla som utför jobb på arbetsstället – oavsett om de är anställda, inhyrda eller entreprenörer. Exempel på arbetsställen kan vara lastkajer där varor eller material lämnas och tas emot, men även till exempel lastkärror eller andra arbetshjälpmedel som egen personal och personal utifrån använder. Övriga företag på plats ska i sin tur informera den som är ansvarig om vilka risker som deras arbete kan medföra.

BAS-P och BAS-U

På samma sätt som en samordningsansvarig ska utses ska även en **bygg- arbetsmiljösamordnare** utses av byggherren när ett byggnads- och anläggningsarbete ska genomföras. Byggarbetsmiljösamordnaren ska se över planering, projektering och utförande av jobbet. Antingen kan en och samma person arbeta med alla tre delar eller så arbetar en person med planering och projektering (BAS-P) och en annan med utförandet (BAS-U). Att vara byggarbetsmiljösamordnare kräver särskild kompetens. Byggarbetsmiljösamordnaren och den som samordnar arbetsmiljön i den övriga verksamheten ska samråda och gemensamt arbeta för en säker arbetsmiljö.

Fundera över

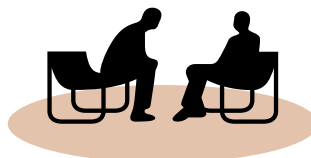
Får underentreprenörer tillräcklig information om risker inför arbete på ditt företags anläggning?

En arbetsmiljöfrågas väg

1. Börja med att prata med chefen

Allt arbetsmiljöarbete ska utföras så nära själva verksamheten som möjligt. I första hand är det arbetstagaren och den närmaste chefen som ska lösa problemen tillsammans.

2. Prata med skyddsombudet

Om arbetstagare och chef inte kan komma fram till en lösning kan arbetstagaren ta hjälp av sitt skyddsombud.

3. Skyddsombudet vänder sig till arbetsgivaren

Skyddsombudet kan diskutera en lämplig lösning med arbetsgivaren. Skyddsombudet kan också begära att arbetsgivaren vidtar åtgärder och få en skriftlig bekräftelse på sin begäran. Arbetsgivaren ska sedan utan dröjsmål lämna besked om hur och när frågan ska lösas.

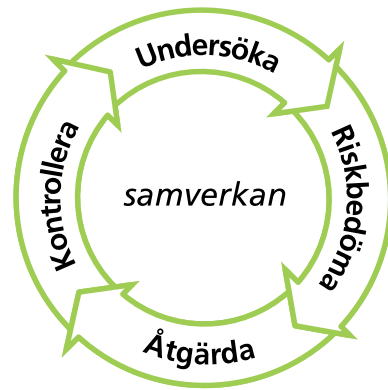

4. Arbetsmiljöverket prövar ärendet

Om alla möjligheter att lösa problemet på arbetsplatsen har prövats utan att man kommit fram till en lösning kan skyddsombudet vända sig till Arbetsmiljöverket för att begära åtgärder. Det beslut Arbetsmiljöverket fattar ska vara skriftligt. Beslutet kan överklagas.

Vad är systematiskt arbetsmiljöarbete?

Att ständigt arbeta med och förbättra arbetsmiljön ska vara en naturlig del av verksamheten. Varje dag. Året om. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete handlar om att

- skapa ordning och reda
- organisera arbetsmiljöarbetet
- låta alla få komma till tals om vad som ska gälla
- undersöka arbetsförhållandena
- bedöma risker
- vidta åtgärder
- följa upp för att se om åtgärderna bidragit till en förbättrad arbetsmiljö eller inte.

Det systematiska arbetsmiljöarbetet kan beskrivas utifrån bilden ovan.

Fundera över

Hur tar du ansvar för din och dina kollegors arbetsmiljö?

SAM i 10 steg

Viktiga delar i det systematiska arbetsmiljöarbetet – SAM.

1. Alla ska med Arbetsgivaren har huvudansvaret för arbetsmiljön, men även arbetstagaren har ett ansvar att säga till om risker upptäcks och om till exempel rutiner inte fungerar.

2. Det här vill vi Genom en arbetsmiljöpolicy blir det tydligt för alla vad företaget vill med sitt arbetsmiljöarbete.

3. Rutiner och instruktioner Det behövs rutiner och instruktioner för arbetsmiljöarbetet som alla i företaget förstår och känner till.

4. Vi hjälps åt

Uppgifterna i arbetsmiljöarbetet kan fördelas till personer på företaget. Det är vanligt att chefer får vissa uppgifter att ha hand om.

5. Kunskap om arbetsmiljön – till alla

Alla anställda ska ha tillräckliga kunskaper för att förebygga ohälsa och olycksfall. De som får arbetsmiljöuppgifter fördelade till sig ska ha tillräckliga kunskaper för att kunna utföra uppgifterna.

6. Bort med alla risker Systematiskt arbetsmiljöarbete består av fyra viktiga steg: undersöka vilka risker som finns, bedöma dem, åtgärda dem och kontrollera att åtgärden gett resultat. Genom att göra det här regelbundet och strukturerat kan man förebygga olyckor.

7. Riskbedöm alla förändringar

När det sker en förändring, till exempel vid en omorganisation eller flytt av kontoret, måste man göra en särskild riskbedömning.

8. Det får inte hända igen Lär av olyckorna eller av tillbud som hade kunnat leda till en olycka. Det är ett bra sätt att upptäcka risker.

9. Årlig uppföljning Arbetsmiljöarbetet ska följas upp varje år.

10. Ta hjälp av experter Ta hjälp av företagshälsovården eller någon annan expert om du behöver.

Riskbedömning

Arbetssättet för att hantera risker på arbetsplatsen kan delas upp i fyra steg.

1. Undersöka arbetsmiljön

Arbetsmiljö handlar både om den fysiska och den sociala och organisatoriska arbetsmiljön. Fallrisker, belastningsergonomi, väder, buller, kemiska hälsorisker, arbetsledning, arbetstider, sociala kontakter, variation i arbetet och möjligheter till egen utveckling är exempel på vad som ingår i begreppet arbetsmiljö. Att undersöka arbetsmiljön är dessutom ett ständigt pågående arbete. Att uppmärksamma, rapportera och åtgärda arbetsmiljöproblem behöver vara en självklar del i det dagliga arbetet, och det behöver göras i samverkan, där alla tar ansvar. Se till att det finns rutiner för hur tillbud och olyckor rapporteras. Gör arbetsmiljö till en stående punkt på alla gruppmöten.

Arbetsmiljön behöver också undersökas mer systematiskt, till exempel genom skyddsronder, tekniska mätningar, diskussioner på arbetsplats-träffar eller genom att lyfta särskilda frågor i enkäter, intervjuer eller i medarbetarsamtal. Det är viktigt att riskbedömningen görs så nära själva verksamheten som möjligt – där arbetet faktiskt genomförs. Skyddsronder ska genomföras gemensamt, med chef och skyddsombud. Använd gärna checklistor som stöd vid undersökning och riskbedömning i samband med skyddsronder. Checklistor finns på www.prevent.se/jobba-med-arbetsmiljo/checklistor. Tänk på att det är lätt att bli hemmablind i din vardag. Försök att se din arbetsmiljö med någon annans ögon!

Fundera över

Hur jobbar ni med arbetsmiljön på ditt företag? Vad fungerar bra?
Vad fungerar mindre bra?

2. Riskbedöma

Innan en arbetsuppgift utförs är det viktigt att identifiera, utvärdera och diskutera de risker som arbetet eventuellt medför. Riskbedömningen kan också beskrivas som en process som består av att identifiera, analysera, utvärdera och slutligen hantera, eller behandla, risker. Det är därför klokt att titta på riskerna utifrån olika perspektiv, till exempel om de har koppling till

- utrustning och verktyg
- arbetsmetoder och arbetsmaterial
- förändringar under arbetets gång
- yttre förutsättningar, som till exempel väder
- arbetets organisation.

En risk behöver också bedömas utifrån sannolikhet och konsekvens:

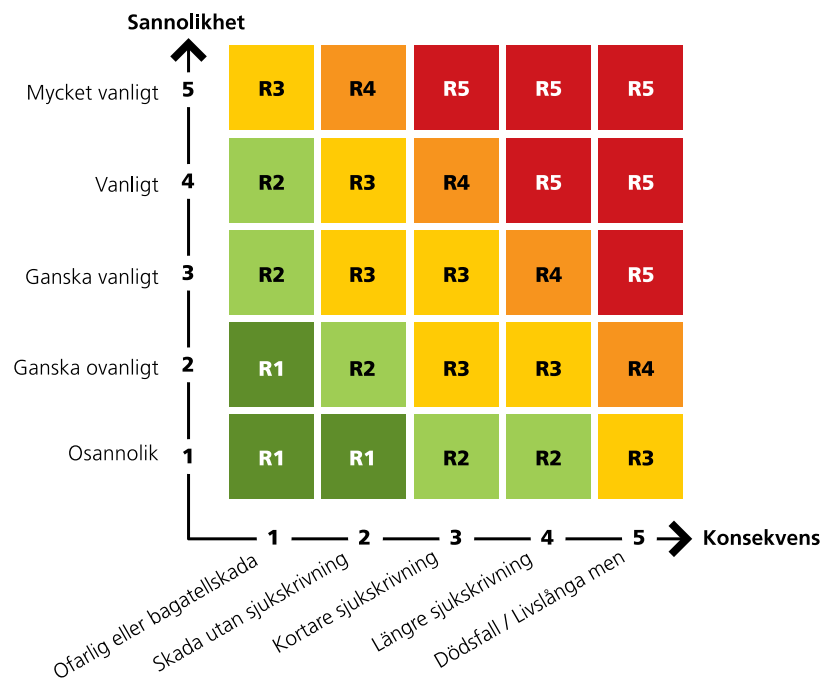
- Hur stor är sannolikheten att risken kommer att orsaka ohälsa eller olycksfall?
- Hur stora konsekvenser kan en olycka få?

Fundera över

Gör ni tillräckliga riskbedömningar innan arbete?

Använd en av riskbedömningsmodellerna nedan för att tydliggöra risknivå, konsekvenser och åtgärder.

	Klassning av risk	Bedömning av risk för ohälsa eller olycksfall
	Låg	Försumbar eller liten risk
	Medel	Viss risk
	Hög	Allvarlig eller mycket allvarlig risk

3. Åtgärda och ta fram handlingsplan

Fel och brister som innebär allvarlig fara ska åtgärdas direkt. Börja inte utföra ett arbete som inte är säkert. De risker som inte behöver tas om hand direkt ska beskrivas i en handlingsplan. Prioritera åtgärderna i enlighet med analysen som gjordes i riskbedömningen. Skyddsombudet ska vara med och ta fram handlingsplanen. Handlingsplanen ska vara skriftlig och bör hänga ihop med verksamhetens övergripande verksamhetsplan. Handlingsplanen ska visa

- vilka åtgärder som ska vidtas och varför
- vem som ansvarar för att åtgärderna vidtas
- när åtgärderna ska vara genomförda och följas upp.

Fundera över

Händer det ofta att planerade åtgärder för att förbättra arbetsmiljön inte genomförs? Varför i så fall? Hur kan det rättas till?

4. Kontrollera, följa upp och utvärdera åtgärder

Arbetsplatsen behöver ha en rutin eller ett system för att kontrollera att handlingsplanen följs upp. Genomförs åtgärder – men utan effekt – måste nya åtgärder planeras utifrån svaren på följande frågor:

- Var åtgärden som vidtogs den rätta?
- Fick den förväntad effekt och förväntat resultat?
- Om inte – hur rättar vi till det nu?

Rutiner och instruktioner

Arbetsmiljöarbetet är viktigt. Beroende på område och arbetsplatsens storlek kan rutiner för olika frågor behöva dokumenteras.

En rutin är ett i förväg bestämt tillvägagångssätt. En serie av aktiviteter som genomförs i viss ordning och som beskriver vad som ska göras, när, var, hur och av vem. Exempel på områden som kan behöva ha skriftliga rutiner är frågor om alkohol, droger och läkemedel, rehabilitering, kränkande särbehandling, hot och våld, krishantering vid stora olyckor och dödsfall. De skriftliga rutinerna gör att alla på arbetsplatsen vet vad som gäller.

En instruktion är en beskrivning vars syfte är att enkelt och tydligt tala om hur något ska utföras. Om en arbetsuppgift eller en omständighet i arbetet innebär en allvarlig risk krävs det enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter att det ska finnas skriftliga arbets- och skyddsinstruktioner. Det är viktigt att instruktionerna kan förstås av alla. Exempel på arbetsuppgifter som behöver skriftliga instruktioner är arbete i slutet utrymme och arbete med spänning. Vissa arbetsuppgifter ställer även krav på speciell utbildning.

Exempel på skydds rond för ställverk

Steg 1. Chef samt skyddsombud samlas på morgonen vid ett kontor, de går igenom tidigare protokoll ifrån skydds ronder gällande ställverk.

Steg 2. Fysisk skydds rond påbörjas, där chef och skyddsombud gemensamt åker ut till flera arbetsplatser/ställverk. De använder en checklista och gör samma typ av skydds rond på samtliga arbetsplatser.

Steg 3. Efter varje arbetsställe skriver de in i checklistan de åtgärder som behöver vidtas för att alla ställverk ska vara säkra, vem som ansvarar, samt tidsplan för insatser och uppföljning.

Steg 4. De återsamlas på kontoret och går igenom hur informationen ska kommuniceras till de anställda. I kommunikationen ingår också att uppmana alla att komma med synpunkter.

Exempel: Företaget Nätentreprenad AB, med 11 anställda, ska genomföra en skydds rond på tre olika arbetsplatser.

- Arbetstagarnas utsedda skyddsombud och chefen, som också är arbetsmiljöansvarig, träffas på företagets kontor. De börjar med att gemensamt gå igenom hur företaget jobbar med det systematiska arbetsmiljöarbetet. De använder en generell checklista för skydds rond och konstaterar att arbetsmiljöpolicy n inte behöver uppdateras, att rutiner för arbetsmiljöarbetet finns dokumenterade och att uppgiftsfördelningen finns dokumenterad. Avvikelserna noteras i checklistan. De skriver in förslag på åtgärder, vem som är ansvarig för att de ska genomföras, när åtgärderna ska vara genomförda och hur de ska följas upp för att säkra att de haft effekt.
- Skyddsombudet och chefen har planerat att åka till alla tre arbetsställen samma dag. På varje plats genomför de samma typ av skydds rond.
- Efter varje arbetsställe skriver de in i checklistan de åtgärder som behöver vidtas samt tidsplan för insatser och uppföljning. På ett av arbetsställena finns en defekt spänningsprovare som de tar med sig, för att reparera eller kassera.
- När de kommer tillbaka till kontoret sammanställer de handlingsplanen. De lägger dokumentet på företagets gemensamma intranät, som fungerar som ett internt kommunikationsforum. De uppmanar alla att komma in med synpunkter om de tycker att skydds ronderna som genomförts missat något viktigt. De informerar också om handlingsplanen, om vilka åtgärder som ska vidtas, tidsplanen och vilka som är ansvariga.

Arbetsskador

Som arbetsskada räknas olycksfall i arbetet, färdolycksfall, arbetssjukdom och i vissa fall smitta. Exempel på arbetsskador är halkolyckor, fall från stegar, trafikolyckor på vägen till eller från arbetet och allergier mot ett ämne en person arbetar med. En arbetssjukdom är en sjukdom som beror på skadlig inverkan från arbetet under längre tid. Skadlig inverkan betyder att något i arbetsmiljön har påverkat den fysiska eller psykiska hälsan på ett negativt sätt.

Exempel på skadliga faktorer i arbetsmiljön är

- tungt arbete eller olämpliga arbetsställningar som har orsakat rygg- eller ledbesvär
- ensidigt arbete som har orsakat muskel- eller senskador
- farliga ämnen som har orsakat eksem, allergier, luftvägsbesvär eller cancer
- psykiskt påfrestande omständigheter på arbetsplatsen
- vibrationer som orsakat skador på blodkärl, nerver eller leder
- buller som har orsakat hörselnedsättning eller tinnitus.

Rapportera tillbud, olyckor och ohälsa

Att rapportera och utreda orsakerna till tillbud, olyckor och ohälsa är nödvändigt i ett bra arbetsmiljöarbete. Syftet är att finna orsaker till händelser och att förebygga. Det är viktigt att även rapportera riskobservationer, det vill säga saker som kan leda till tillbud, olyckor eller ohälsa – som till exempel en blockerad branddörr eller upprepade konflikter som inte löses på ett konstruktivt sätt.

För att fånga upp risker, tillbud och olyckor i verksamheten behövs ett rapporteringssystem, som till exempel ENIA-systemet som tillhandahålls av AFA Försäkring. Alla riskobservationer, tillbud och olyckor ska rapporteras internt, och alla arbetstagare har ett ansvar att rapportera brister i arbetsmiljön.

I IA-systemet finns följande definitioner:

- **Riskobservation.** En observation av något som skulle kunna leda till ett tillbud eller en olycka, till exempel en blockerad nödutgång. Kan beskrivas som en "aha"-händelse.
- **Tillbud.** En händelse som kunde ha lett till skada eller ohälsa, till exempel någon som ramlar ner från en arbetsställning, utan att skada sig. Kan beskrivas som en "oj"-händelse.
- **Olycka.** En händelse som lett till skada eller ohälsa, till exempel någon som ramlar eller faller, och som får en skada till följd. Kan beskrivas som en "aj"-händelse.
- **Arbetssjukdom.** Kan till exempel vara allergier eller förslitningsskador härledda till arbetet.
- **Utredning** innebär att ta reda på varför tillbudet, olyckan eller sjukdomen inträffat och att därefter vidta åtgärder.

Allvarliga tillbud och skador ska även rapporteras till myndigheter

Olycksfall ska anmälas till AFA Försäkring (kollektivavtalad). Olycksfall på arbetsplatsen ersätts av Trygghetsförsäkring vid arbetsskada. Anmälan görs av den drabbade med stöd av arbetsgivaren och skyddsombud.

Till Arbetsmiljöverket ska

- allvarliga tillbud, svårare personskador och dödsfall rapporteras av arbetsgivaren utan dröjsmål.

Till Försäkringskassan ska

- alla arbetsskador och arbetssjukdomar rapporteras av arbetsgivaren, arbetssjukdomar rapporteras i samråd med skyddsombud och den drabbade.

Läs mer och anmäl arbetsskada på www.anmalarbetsskada.se

Exempel på allvarliga tillbud som ska anmälas är

- fallande föremål som skulle kunnat orsaka allvarliga personskador
- fall från ställningar och stegar, samt i trappor som skulle kunnat orsaka allvarliga personskador.

Arbetsmiljön i energibranschen

Produktion, distribution och underhåll dygnet runt

Energibranschens arbetsmiljö är mycket varierande. En montör som klättrar i stolpar för att laga elledningar har en helt annan arbetsmiljö än en utvecklingsingenjör på ett nätbolag som tillbringar mesta tiden inomhus. En driftoperatör på ett fjärrvärmeverk i ett storstadsområde har en helt annan arbetsmiljö än en reparatör som underhåller utskovsluckor på ett vattenkraftverk i en älv.

De olika arbetsmiljöerna innehåller därför också olika typer av risker. Vissa arbetsuppgifter bedrivs utomhus, ibland i svår terräng och under svåra väderförhållanden. Andra uppgifter utförs i kontorsmiljö, till exempel i kontrollrum, och innebär andra typer av risker.

Inom energibranschen finns därför flera typer av risker, till exempel fysiska risker i form av höjdarbete och elektricitet, kemiska risker, strålningsrisker, trafikrisker, vattenrisker, buller och organisatoriska och sociala risker. Vissa arbetstagare behöver dagligen hantera risker som kan innebära omedelbar fara om de inte hanteras på rätt sätt. Av den anledningen är säkerhetskulturen mycket viktig i hela branschen.

Fundera över

Hur ser din arbetsmiljö ut? Vilka risker möter du? Hur hanterar du dem?

Säkerhetskultur

Inga system, regler eller rutiner i världen – hur bra de än är – kan bygga bort alla risker. Olyckor kan hända ändå. Säkerheten påverkas av många faktorer: människan, organisationen, systemen, tekniken och kulturen. När en olycka inträffar är det sällan en enda sak som fallerat. Kanske är orsaken synlig som ett maskinfel, eller har med värderingar i säkerhetskulturen att göra.

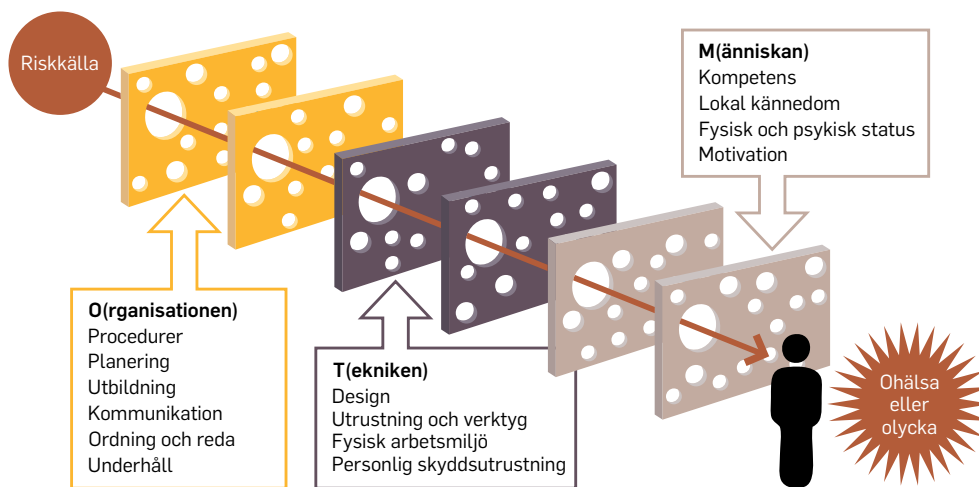
Säkerhet är med andra ord ett komplext område. Därför är det viktigt att alla delar i säkerhetskedjan fungerar och samverkar. Säkerhet skapas människor emellan, i samspel och i samverkan. Vi är alla varandras arbetsmiljö och det är bara med gemensamma krafter som vi i varje enskilt arbetsmoment kan skapa en säker arbetsplats.

Säkerhetskulturen kan förenklat beskrivas som ”kittet” i organisationen när det gäller säkerhet. Det vill säga de gemensamma värderingar, attityder och konkreta handlingar som är inriktade på att skapa en säker arbetsplats. I en miljö med en bra säkerhetskultur stämmer ord och handling överens. Var och en tar ansvar för sin egen säkerhet och påpekar också om någon utsätter sig eller andra för fara. Om alla har kunskap och förståelse för de regler och rutiner som gäller har man kommit en bra bit på vägen. Att vara överens och ha ett samförstånd kring arbetet gällande säkerhetsnivån samt regler och rutiner är en hörnsten i ett bra arbetsmiljöarbete. När arbetstagare på en arbetsplats ser att säkerhet prioriteras i handling påverkar det viljan att välja säkrare beteenden, vilket minskar riskfyllda beteenden och antalet tillbud och olyckor.

Fundera över

Använder du alltid de skydd du ska ha för att jobba säkert?

Säkerhet handlar också om att skapa olika barriärer – det vill säga lager av skydd – som genom att adderas till varandra förebygger ohälsa och olycksfall. Barriärerna kan vara tekniska som till exempel inbyggda skydd i en maskin, eller fysiska, som till exempel personlig skyddsutrustning, eller administrativa, som rutiner och föreskrifter.

Förutsättningar för en god säkerhetskultur:

- engagerad ledning som prioriterar frågan i handling
- tillit och respekt för varandras kunskap
- en upplevelse av att organisationen är rättvis
- bra rapporteringssystem för till exempel riskobservationer, tillbud och olyckor
- öppen kommunikation och tydliga informationsvägar
- arbetstagare som upplever att de är informerade och som känner att de har kontroll i kritiska situationer
- flexibilitet i organisationen
- vilja till lärande och förmåga att dra rätt slutsatser från till exempel olyckor, förmåga att reflektera över praxis och en vilja och möjlighet att göra förändringar när det behövs.

Vanliga risker i branschen

Det här avsnittet beskriver vanliga risker i energibranschen. Riskerna tas upp som egna rubriker och under varje rubrik finns en beskrivning av risken, hur risken kan uppstå och tips på hur den kan förebyggas.

Tänk på att...

... genom att alltid välja säkra arbetsmetoder gör du inte bara din egen arbetsmiljö säker – den blir även säker för dina kollegor. Och det omvända – väljer du osäkra metoder skapar det även en riskfylld och osäker arbetsmiljö för dina kollegor.

Fall

Att snubbla, ramla, falla och halka är några av de vanligaste riskerna i branschen. De allra flesta fallolyckor sker i marknivå och kan till exempel bero på att underlaget är ojämnt, att det finns spill på golvet eller att det ligger material på marken eller golvet, eller att det råder halka. De kan också bero på att vägar inte är skotade och sandade på vintern. Eller kanske på att en person bär verktyg eller material i famnen och av den anledningen inte ser hur underlaget ser ut. För den som arbetar på höga höjder, klättrar i stolpar eller servar vindkraftverk, finns självklart också en fallrisk. Det är därför mycket viktigt att ha rätt säkerhetsutrustning och att stegar och ställningar är ordentligt förankrade eller har glidskydd och att de hanteras i enlighet med de föreskrifter som finns. De vanligaste skadorna till följd av fall är knäskador, handledsskador, ryggskador och fotledsskador.

Så här kan fallolyckor förebyggas:

- Gör alltid en riskbedömning vid höjdarbete. På vilken höjd ska arbetet utföras? Hur ska det kunna utföras säkert? Vilka rutiner gäller? Hur är stolpens/mastens skick? Finns förankrade godkända stegar med glidskydd? Används godkända stolpskor och livlinor? Används stegar bara vid kortare och enklare arbeten på låg höjd? Används ställningar när det behövs? Finns det räddningsutrustning?
- Ha ordning och reda. Städa undan innan du sätter igång arbetet och när arbetet är klart.
- Håll golven och underlagen rena, plocka alltid upp lösa föremål.
- Sätt ut varningsskylt vid hala golv.
- Ha bra belysning så att det går att se höjdskillnader och ojämnheter.
- Skotta och sanda gångar utomhus.
- Använd rätt skyddsskor.
- Gå skyddsronder med fokus på fall- och snubbelrisker.
- Våga säga till varandra – var ditt eget skyddsombud.

Fundera över

Ligger det ofta material eller verktyg på golvet? Vet du hur stegar och ställningar används på ett säkert sätt?

El

Många arbetstagare i branschen arbetar dagligen i närheten av elektriska riskkällor. För alla som arbetar med el är det därför mycket viktigt att tänka efter före: att alltid göra en riskbedömning och följa elsäkerhetsanvisningarna och planeringen för vald arbetsmetod – och göra det inför varje jobb.

I arbete med el finns risk både för ljusbåge och strömgenomgång, vilket är förenat med livsfara.

En ljusbåge kan orsaka flera olika skador, allt ifrån termiska brännskador, ögonskador och hjärtstillestånd till förgiftning från gaser. Att jobba nära el medför alltså mycket stora och allvarliga risker.

Förebygg genom att

- alltid göra riskbedömning innan varje jobb och arbetsmoment
- alltid utse en elsäkerhetsledare med rätt kompetens och befogenheter att vidta nödvändiga åtgärder
- följa instruktioner, regler, rutiner och den planering som gjorts
- alltid fråga om du är osäker på vad som gäller eller vilka förutsättningar som finns för ett uppdrag
- ha rätt utbildning för jobbet – och att repetera utbildningen regelbundet
- vid behov fastställa säkerhetsavstånd
- alltid använda föreskriven personlig skyddsutrustning och skyddskläder
- alltid vara två i de arbeten som kräver det
- påminna dina kollegor och våga säga till om de arbetar riskfyllt
- ha kunskap om första hjälpen – och bistå räddningstjänsten med information
- ha en säkerhetskultur inom företaget som gör att osäkra jobb aldrig genomförs.

Fundera över

Genomförs riskbedömning inför varje jobb?

Skärskador

Stickskador och skärskador är vanligt förekommande olyckor. Även här gäller det att tänka efter före. Det är viktigt att använda rätt teknik, att alltid använda skyddshandskar och gärna handskar med skärskydd när du hanterar vassa material.

Förebygg genom att

- använd rätt teknik och rätt skalverktyg
- använda rätt personlig skyddsutrustning.

Fundera över

Använder du alltid handskar när du hanterar vassa material?

Personlig skyddsutrustning

OBS! Du vet väl att du som arbetstagare är skyldig att följa arbetsplatsens regler om hur och när personlig skyddsutrustning ska användas?

Tänk också på att sköta om din personliga skyddsutrustning så att den fungerar om olyckan är framme.

Fysisk belastning

Många arbetsuppgifter är tunga och risker uppstår främst vid hög belastning, ensidigt upprepad belastning, eller långvarig låg belastning utan tillräckliga avbrott för återhämtning eller rörelsevariation. Tröttande fysisk belastning är inte nödvändigtvis hälsofarlig, men kan orsaka belastningsbesvär om den upprepas ofta eller pågår under en längre tid.

Förebygg genom att

- ha kunskap om och använda de hjälpmedel som finns för den arbetsuppgift du utför, så att du skonar kroppen så mycket som möjligt
- alltid jobba ergonomiskt – det lönar sig i längden.

Fundera över

Har ni rätt hjälpmedel för att kunna göra jobbet ergonomiskt säkert?

Fallande föremål

Verktyg och andra material hanteras ofta på hög höjd. Det finns hjälpmedel för att fästa till exempel verktyg i selen och därmed minska risken för fallande föremål. Även lyftanordningar och lyftredskap går sönder, vilket kan medföra stora och allvarliga risker.

Förebygg genom att

- undvika arbeten i flera plan
- använda rätt lyftutrustning och se till att lyftanordningar är besiktigade
- se till att stroppar, kättingar och kopplingsdelar är hela och godkända
- spärra av arbetsområdet.

Fundera över

Hur säkrar du att inga föremål faller ned?

Organisatorisk och social arbetsmiljö

Hur vi mår och trivs på arbetet handlar inte bara om den fysiska arbetsmiljön. Vår arbetsmiljö påverkas även av hur vi organiserar arbetet och hur bemanningen ser ut. Vid ensamarbete är det till exempel viktigt att skapa trygghet och säkerhet genom att se till att det alltid går att larma och att det finns hjälp att få inom rimlig tid.

Den organisatoriska och sociala arbetsmiljön handlar också om hur vi samarbetar, hur vi uppmuntrar och stödjer varandra, hur vi får möjlighet att utvecklas och hur vi löser de konflikter som uppstår. Höga krav i arbetet behöver balanseras med en möjlighet till kontroll över arbetssituationen och arbetet behöver kännas meningsfullt. En trygg och utvecklande arbetsmiljö och en bra balans mellan arbete och fritid är viktiga faktorer för att må bra.

En bra arbetsmiljö består också av ett öppet arbetsklimat, där konflikter inte sopas under mattan och där tidiga signaler på missförhållanden, som till exempel för hög arbetsbelastning under lång tid, tas om hand. Det behövs också tydliga och väl kända rutiner och regler för hur mobbning, kränkande särbehandling eller riskbruk/skadligt bruk hanteras. Som i alla andra aspekter av arbetsmiljön har chefer, arbetsledare och skyddsombud en mycket viktig roll i att vara goda föredömen.

Exempel på signaler på hög arbetsbelastning och stress är

- att hoppa över raster eller luncher
- hög arbetsintensitet utan återhämtning under långa perioder
- upplevelse av otillräcklighet
- bristande koncentration, motivation, nedstämdhet
- psykosomatiska symptom: sömnbesvär, mag-tarmbesvär
- låg kvalitet på eller sen leverans av arbetsresultat
- sjukskrivningar, sjuknärvaro
- hög personalomsättning
- konflikter, samarbetssvårigheter, kränkande särbehandling
- olyckstillbud.

Förebygg genom att

- se till att det finns möjlighet till återhämtning och reflektion
- se till att det finns möjlighet till kompetensutveckling och lärande i arbetet
- se till att den organisatoriska och sociala arbetsmiljön tas upp på arbetsplatsträffar
- ha en tydlig värdegrund, ett aktivt och stödjande ledarskap och ett öppet arbetsklimat
- ha regelbundna medarbetarsamtal och medarbetarundersökningar
- arbeta med friskvård, hälsorådgivning och rehabilitering och ha policyer och riktlinjer för detta
- ha policyer och riktlinjer för skadligt bruk samt mobbning
- möjliggöra för arbetstagare att ha bra balans mellan arbete och fritid
- genomföra skyddsronder med fokus på den organisatoriska och sociala arbetsmiljön.

Fundera över

Hur löser ni konflikter i arbetsgruppen? Pratar ni med varandra – inte om varandra? Är det ofta stressigt på jobbet? Är det ett problem? Hur hanteras det i så fall? Hur säkert fungerar ensamarbetet?

Trafik

Många arbetstagare vistas dagligen i trafiken. Vissa arbeten, till exempel belysningsarbeten, utförs direkt i trafikmiljö. Arbetstagare kör till och från uppdrag under arbetsdagen och dessutom använder många bilen eller andra fordon för att ta sig till och från arbetsplatsen.

Att vara utbildad, ha säkerhetsbälte och köra enligt trafikreglerna är självklart. Det är också viktigt att inte låta tidspress påverka hastigheten, och att inte använda mobiltelefon eller arbetsredskap på otillåtna sätt när du kör. Merparten av alla företag har idag moderna och säkra bilar som byts ut regelbundet. Men tillbud och olyckor i trafiken beror inte bara på dig som kör, det handlar lika mycket om medtrafikanternas beteende, om väder och vind och trafikförutsättningarna för dagen. Det är lätt att köra på rutin, framför allt i områden där du varit många gånger förr. Då gäller det att – trots erfarenhet och mångårig vana – ändå hålla uppmärksamheten skärpt på vad som händer i omgivningen och att alltid anpassa hastighet och körsätt efter rådande förutsättningar.

Förebygg genom att

- följa lagar och regler
- följa de särskilda lagar och regler som gäller för arbete i trafik, att inhämta tillstånd från Trafikverket, att alltid ha varselkläder, att använda rätt metoder för att stänga av/omdirigera trafik med mera
- vara utvilad när du sätter dig bakom ratten och ta pauser om du ska köra långt
- ha larmsystem för "Säker hemkomst" i de fall arbetstagare till exempel har långa resor hem.

Fundera över

Hur stor risk är trafiken hos er? Har ni pratat om trafiksäkerhet på en arbetsplatsträff?

Buller

I energibranschen förekommer buller i vissa arbetsmiljöer. Kraftstationer och värmeverk är sådana exempel, liksom när tryckluftsborrar eller andra handhållna verktyg används. Buller definieras som oönskat ljud och det är viktigt att minimera bullret på arbetsplatsen. För en bra ljudmiljö krävs ett förebyggande, regelbundet och långsiktigt arbete med buller.

Arbetsgivaren ska erbjuda hörselundersökning till de arbetstagare som

- exponeras för buller som är lika med eller överstiger något av de övre insatsvärdena (85 dB(A))
- exponeras för buller som är lika med eller överstiger något av de undre insatsvärdena och det finns risk för hörselskada.

Som arbetstagare behöver du följa de instruktioner som finns för att minimera exponeringen för buller, använda skyddsanordningar och personlig skyddsutrustning. Det är viktigt att alltid använda hörselskydd i bullriga miljöer och att komma ihåg att göra det även när du går från en tyst miljö till en bullrig.

Fundera över

Finns hörselskydd tillgängliga i alla lokaler där det behövs? Är det en naturlig rutin att använda hörselskydd?

Kemiska risker

En kemisk riskkälla är något som kan leda till ohälsa eller orsaka en olycka och där orsaken är kemisk. Det kan vara antingen en kemisk produkt med faromärkning eller någonting som bildas i samband med arbetet, till exempel slipdamm, ånga eller avgaser. Arbetsgivaren måste riskbedöma de kemiska riskkällorna som hanteras eller bildas i samband med arbetet och beroende på vilka kemikalier som används kan det behövas särskilda instruktioner för lämpliga skydd. De riskfyllda kemikalier som är vanligast i branschen är hårdplaster, som epoxi, och stolpimpregneringsmedel som till exempel kreosot och arsenik. Hårdplaster kan vara allergiframkallande och impregneringsmedlen är cancerogena och

skadliga för miljön. Även asbest kan förekomma vilket innebär särskilda risker.

Produkter märkta med faromärkning kan medföra risker vid användning. Arbetsgivaren måste förteckna de kemiska riskkällor som hanteras eller bildas i verksamheten. Syftet med en kemikalieförteckning är att kartlägga vilka kemikalier som hanteras och om de utgör någon risk. En enkel kemikalieförteckning kan göras i ett Excel-dokument men det finns även kemikaliehanteringssystem som hjälper till med att dokumentera och hålla koll på de ämnen som hanteras och som beskriver riskerna, lämpliga skyddsåtgärder och första hjälpen-åtgärder. Skyddsutrustning, som skyddsglasögon och handskar, liksom ögonspolningsutrustning, måste alltid finnas tillgängligt där kemikalier hanteras.

Förebygg genom att

- säkerställa att personalen har rätt kompetens
- alltid göra en riskbedömning innan arbetet startar
- vidta åtgärder för att minska exponeringen, exempelvis genom punktutsug eller genom att utföra arbetet på tider då så få som möjligt exponeras
- alltid använda rätt personlig skyddsutrustning, som handskar, engångsoveraller, glasögon och andningsskydd.

För kreosotimpregnerade stolpar gäller följande:

- Undvik att bearbeta kreosotimpregnerade stolpar och undvik kontakt med kletiga stolpar. Skicka om möjligt tillbaka kletiga stolpar till leverantören!
- Då bearbetning behövs: använd alltid overall eller överdragskläder som är impregnerade mot olja, vatten och smuts.
- Byt kläder och utrustning så snart arbetet är klart.
- Använd solskydds- och hudkräm som extra skydd eftersom kreosot gör huden mer känslig för solens ultraviolettera strålning.
- Rengör stolpskor och säkerhetsbälte.
- Tvätta omedelbart bort kreosot som hamnat på huden.

Fundera över

Gör ni alltid en riskbedömning innan arbete med kemikalier?

Systematiskt arbetsmiljöarbete i praktiken

Exempelföretaget Elbolaget AB

Elbolaget AB har cirka 120 anställda på sex olika orter. I företagets verksamhet ingår kraftproduktion, distributionsnät, torv- och pelletsproduktion och elförsäljning. Elbolaget AB har funnits sedan 1970-talet och har växt stadigt. På huvudorten har lokalerna därför blivit för små, det finns inget omklädningsrum för kvinnor och nu planeras en ombyggnation med syfte att utöka och modernisera samtliga personalutrymmen, inte bara omklädningsrum, utan även kök och matsal. En konsekvens av förändringen, som inte välkomnas av alla, är att de nya personalutrymmena behöver ta yta i anspråk från kontorsdelen och till viss del även från lagerdelen – som idag är överdimensionerade. Det innebär att kontorsdelen behöver disponeras om och att vissa arbetstagare som tidigare satt i egna rum nu kommer att få sitta i kontorslandskap.

Företagsledningen förstår att detta är en förändring som behöver förankras, förberedas och planeras noggrant, och som behöver drivas gemensamt i samverkan. Företagsledningen har även tidigare upplevt att det funnits brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet och ser ombyggnationen som ett bra tillfälle att även utvärdera och förbättra det systematiska arbetsmiljöarbetet. Arbetet ska bedrivas via skyddskommittén där bland annat vd och huvudskyddsombud ingår.

1. Arbetsmiljöpolicy

Elbolaget AB har redan en arbetsmiljöpolicy. Men policyn behöver uppdateras enligt skyddskommittén. Policyn är omfattande och krångligt skriven, och inte alls känd bland medarbetarna. Skyddskommittén beslutar att ta fram en ny policy, samt även en plan för hur policyns innehåll ska förankras bland medarbetarna.

2. Uppgiftsfördelning

Elbolaget AB har en uppgiftsfördelning för samtliga chefer och arbetsledare. Men när skyddskommittén tittar närmare upptäcks bland annat att det är otydligt hur uppgiftsfördelningen fungerar på de fem orter/arbetsställen som inte är huvudorten. Uppgiftsfördelningen förtydligas.

3. Kunskaper

Det senaste året har många arbetstagare bytt roller och nya chefer och skyddsombud har tillkommit. Skyddskommittén beslutar att anordna en företagsintern arbetsmiljöutbildning för chefer och skyddsombud. Skyddskommittén beslutar också att invigningen av de nya lokalerna ska firas. Till invigningen vill man även bjuda in en extern arbetsmiljöexpert som på ett lätt samt sätt pratar om vikten av en bra fysisk, social och organisatorisk arbetsmiljö.

4. Undersökning av arbetsförhållandena

Med anledning av planen på ombyggnation beslutar företagsledningen och personalorganisationerna att tillsammans, i samverkan, undersöka vilka risker som finns. På Elbolaget AB genomförs regelbundet skyddsronder och företaget för en tydlig statistik över sjukfrånvaro, arbetsolyckor och tillbud. Skyddskommittén har också en bra bild av risker i branschen i stort. Vissa brister i arbetsmiljön har varit svåra att åtgärda, till exempel omklädningsrummet för kvinnor. De trånga utrymmena har också skapat irritation bland medarbetarna, det har varit svårt att få plats på luncher och fika, och det har varit svårt att hålla ordning. Sammantaget har lokalproblemen påverkat stämningen på arbetsplatsen och ibland har konflikter uppstått som har varit svåra att lösa. Inredningen har inte heller varit ändamålsenlig, och dessutom är den gammal och sliten. Även belysning och ventilation har varit dålig i personalutrymmena.

Det är ett omfattande arbete som delas upp i ett antal olika delprojekt. Flera berörda arbetstagare involveras för att skapa delaktighet och förankring. En projektgrupp ansvarar för den fysiska ombyggnaden, en grupp är med och påverkar inredningen i de nya lokalerna och en ansvarar för att undersöka och hantera de psykosociala aspekterna av förändringen, framför allt kopplingen till minskad kontorsyta och lagerdel.

Det finns också en projektgrupp som ansvarar för kommunikationen till medarbetarna under hela förändringen.

När samtliga projektgrupper har genomfört sina undersökningar framkommer följande bild:

- Dagens personalutrymmen har tydliga arbetsmiljöbrister – både fysiska och psykosociala.
- Nya personalutrymmen skulle ge stora arbetsmiljöfördelar för arbetstagarna.
- Det kan bli en negativ förändring för dem som inte längre får sitta i eget kontorsrum.
- Nya personalutrymmen kommer sannolikt totalt sett att bidra till minskade konflikter och mer trivsel på arbetsplatsen.

5. Riskbedömning

Genom skyddsronderna har företaget fått en bra bild av de arbetsmiljöproblem som idag är kopplade till personalutrymmena. Det är dags att analysera vilka arbetsmiljökonsekvenser ombyggnationen kan medföra och hur ombyggnationen bör genomföras för att skapa en så bra arbetsmiljö som möjligt.

Varje projektgrupp tittar på ett antal olika arbetsmiljöområden och bedömer om förändringar inom dessa områden riskerar att medföra nya problem – och om risken i så fall ska klassas som låg, medel eller hög:

Område	Risk
Förändring av ergonomi	låg
Förändring av ventilation	låg
Förändring av belysning	låg
Att ha minskat lagerutrymme	hög

6. Åtgärda risker och gör en handlingsplan

När riskerna är värderade behöver de skrivas in i en handlingsplan, och åtgärderna för att hantera eller förebygga dem behöver beskrivas.

7. Följ upp och utvärdera

Att bygga om personalutrymmena beräknas ta cirka sex månader. Det är ett omfattande projekt.

Det är viktigt att beskriva målen för förändringen redan från början och att även bestämma hur målen ska följas upp och utvärderas.

Elbolaget AB bestämmer sig för att använda ett antal olika mätverktyg – dels fysiska mätningar av till exempel luft och ljud både före och efter ombyggnationen, dels den årliga arbetsmiljöenkäten och de regelbundna utvecklingssamtalen. Arbetsmiljöenkäten tidigareläggs så att en mätning görs innan ombyggnationen startar, och en mätning görs när de nya lokalerna varit i bruk ett halvår. Projektgruppen för kommunikation tar fram ett underlag för cheferna att använda i utvecklingssamtalen för att fånga upp

”mjuka” områden som man vill utvärdera; till exempel samarbete, trivsel, kommunikation och konflikthantering.

För att avsluta hela ombyggnationsprojektet planeras en stor invigning av de nya lokalerna. I samband med denna kick-off ska även en extern arbetsmiljöexpert bjudas in, som ytterligare ett sätt att visa att arbetsmiljön är viktig och att alla arbetstagare bidrar till den.

Läs mer

AFA Försäkring, www.afaforssakring.se

Arbetsmiljöverket, www.av.se

Anmäl arbetsskada, www.anmalarbetsskada.se

Bullerguiden, www.prevent.se/jobba-med-arbetsmiljo/fysisk-arbetsmiljo/buller

EFA, www.efa.se

Elsäkerhetsverket, www.elsakerhetsverket.se

Energiföretagen Sverige, www.energiforetagen.se

Försäkringskassan, www.forsakringskassan.se

Prevent, www.prevent.se

SEF, www.sef.se

SEKO, www.seko.se

prevent

ARBETSMILJÖ I SAMVERKAN
SVENSKT NÄRINGSLIV, LO & PTK

Alla vinner på en bättre arbetsmiljö. Prevent förmedlar kunskap om hur man genom ett hälsofrämjande arbetsmiljöarbete kan skapa framgångsrika företag där alla är säkra och mår bra. Vi är en ideell organisation som ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK. Besök www.prevent.se – kunskaper för en bättre arbetsdag!